

Autorka hlavy druhé, K. Benešová, zaměřuje nejprve svoji pozornost na *Přemyslovské dědictví v dvorské architektuře rané lucemburské doby (1300–1330)*. Stručně je podána tvorba spojená především s osobou Jana Lucemburského a Elišky Přemyslovny, dále je vyzdvížena výstavba chrámu sedleckého a zbraslavského kláštera a krátce je nastíněn vývoj sakrální i profánní tvorby počátku 14. věku. Následující období (*Utváření nového slohu mezi jižní Francií a domácí tradicí*) zastupují stavební podniky Jana IV. z Dražic, ohlas architektury sedleckého kláštera a stručný nástin architektonické produkce na Moravě. Výklad epochy Karla IV. přirozeně zdůrazňuje význam tvorby Petra Parléře v jeho katedrální huti na Pražském hradě a v regionu středních Čech. Katedrále jsou věnovány i úvodní pasáže kapitoly popisující václavskou dobu, přičemž je zdůrazněn především význam václavské dvorské huti, reagující na soudobé duchovní prostředí. Prostor je věnován i tzv. krásnému slohu. Z produkce, jež nebyla spojena s královským dvorem, upíná autorka pozornost především k rožmberské stavební huti.

Hlava třetí z pera téže autorky prezentuje nejprve stavební produkci v Čechách doby husitské i poděbradské v letech 1420–1471 s důrazem na Tábor, Prahu a jihočeský prostor. Podstatně rozsáhlejší je pochopitelně výklad architektury doby jagellonské s představením velkých osobností – Hanse Spiesse, Matyáše Rejska či Benedikta Rejta, včetně vlivu jejich tvorby. Benešová se zabývá i ohlaselem tvorby Arnolda Vestfálského a pozdně gotickou tvorbou v jižních Čechách, zastoupenou kostelem sv. Víta v Českém Krumlově. Třetí kapitola třetí hlavy *Morava nehusitská, korvínská a jagellonská (1420–1526)* se zaměřuje především na oblast střední a jižní Moravy. Vyzdvihnout je význam architektury kostela sv. Jakuba v Brně, která ovlivnila řadu dalších staveb. Opomenuty nezůstaly ani důležité stavby radniční. Výklad pokračuje představením vlivu Rožmberků či pánů z Hradce (sv. Jakub Větší v Telči) a ohlasu sklípkových kleneb. V závěru je stručně popsána produkce na šlechtických domíniích na Moravě s důrazem na perněštejská panství.

Úvodní svazek tematické řady *Velké dějiny zemí Koruny české* je přehledně napsanou příručkou. Je zřejmé, že vzhledem k rozsahu publikace byla nutná selekce řady objektů i prezentace některých (zejména profánních) stavebních typů. Pomineme-li však vysokoškolská

skripta, jde vlastně o ojedinělý pokus shrnout dějiny české i moravské architektury do jediného svazku. Je velice pravděpodobné, že se kniha, reflektující nejnovější literaturu, stane potřebnou příručkou širokého spektra zájemců nejen o domácí architekturu.

MIROSLAV KOVÁŘ

Olga PUJMANOVÁ (za spolupráce Petra PŘIBYLA), *Italian Painting c. 1330–1550. I. National Gallery in Prague.*

II. Collections in the Czech Republic, Národní galerie v Praze, Praha 2008

464 s., ISBN 978-80-7035-369-1

Za poslední dvacetiletí bylo v české uměnovědě vytvořeno několik rozsáhlých korpusů souhrnně mapujících zahraniční výtvarná díla různých výtvarných oborů z období středověku a renesance uložená v našich státních a soukromých sbírkách. Z oblasti malířství je to např. práce Jarmily Vackové, *Nizozemské malířství 15. a 16. století. Československé sbírky* (Praha 1989), popisovaný souborný katalog Olgy Pujmanové (za spolupráce Petra Přibyla), v užším geografickém a materiálovém segmentu výstavní katalog *Zdaleka i zblízka. Středověké importy v moravských a slezských sbírkách* (Brno 2009), zahrnující ovšem kromě malby také sochařství. Není ani třeba zdůrazňovat, jak důležitou hodnotu mají knihy tohoto typu, které jsou základními kameny pro další vědecký výzkum a které zapojují českou uměnovědu do širokého mezinárodního kontextu – pro zahraniční bádání mnohdy objevují díla zcela neznámá, a dokreslují tak tvorbu předních mistrů, ale i mnoha pozapomenutých regionálních malířů.

Zásluhou Národní galerie v Praze bylo vydáno monumentální dílo ve výborné grafické úpravě (autory jsou Václav Ševčík a Libor Hofman) a s kvalitními reprodukcemi, které završilo mnohaleté tvůrčí úsilí Olgy Pujmanové, specialistky na italskou gotickou a renesanční malbu. Při přípravě tohoto svého životního díla mohla autorka využít materiálu katalogů, které připravovala k jednotlivým výstavám starého italského umění v průběhu uplynulých let – jsou jimi *Italské gotické a renesanční obrazy v československých sbírkách* (Praha 1986) a *Italské renesanční umění z českých sbírek. Obrazy a sochy* (Praha 1997).

Kniha se vstupním slovem Michela Laclotta a osobně laděným úvodem Olgy Pujmanové je rozdělena do dvou základních celků – první tvoří katalogová čísla děl ze sbírek Národní galerie, druhý pak práce z ostatních sbírek v České republice (včetně soukromých kolekcí). Jsou zde zařazena nejen díla autentická, ale i pozdější kopie; celkový počet z katalogizovaných maleb tvoří účtyhodných 308 položek. Klasická struktura katalogových hesel obsahuje též důležitou pasáž restaurátorských analýz jednotlivých děl. Konvolut maleb z Národní galerie předchází krátká kapitola věnovaná historii jeho formování. Základ fondu tvoří bývalá sbírka arcivévody Františka Ferdinanda d'Este (naposledy uložená na zámku Konopiště), již založil na konci 18. století markýz Tommaso degli Obizzi na zámku Catajo u Padovy. Také před oddílem prací z mimopražských sbírek je začleněna kapitola, bohužel až příliš stručná, zahrnující jejich výčet a pouhý nástin jejich vytváření.

Je evidentní, že ve sbírkové aktivitě šlechty italská malba zcela vítězí nad sochařstvím a že měla v Čechách hlubší tradici. I když např. v dobových cestopisech Čechů putujících Itálií nebo její částí (Václav Šašek z Bírkov, Martin Křivoústý, Jan Hasištejnský z Lobkovic, Oldřich Prefát z Vlkanova, Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic) nejsou o malbě prakticky žádné zmínky (objevují se až v pozdní renesanci u Bedřicha z Donína a Petra Velcusa), je archivně doložena sběratelská činnost italských artefaktů (např. u Jaroslava z Pernštejna). Text by obohatilo hlubší archivní bádání, které by ozřejmilo cesty, kterými se italské obrazy dostávaly do českých a moravských šlechtických sbírek.

Pokud jde o samotné zpracování katalogových hesel, objeví se při tak enormním počtu děl vždy drobné nedokonalosti. Jsou to např. omyly v některých životopisných datech (jako u Cosima I. de' Medici nebo Pietra Aretina), neúplné názvy bibliografických prací nebo i neucelená bibliografická část jednotlivých katalogových hesel. Z vícero titulů připomínám pro kompletnost alespoň opomíjenou práci A. Hirta, *Kunstbemerkungen auf einer Reise über Wittenberg und Meissen nach Dresden und Prag* (Berlin 1830), pojednávající o jeho cestě do Čech za uměním roku 1819 a mj. dokumentující dobový mezinárodní zájem o obrazy Tommasa da Modena na Karlštejně.

K autorství jednotlivých obrazů, k jejich výtvarným souvislostem bude jistě celá řada doplňujících nebo i odlišných názorů. U obrazu

Bičování od Bernarda Zenaleho lze konstatovat, pokud jde o figurální typy a kompozici, úzký vztah k záalpské malbě podunajské školy, u mariánského obrazu Bartolomea Montagny je možno zdůraznit zřetelnou nizozemskou komponentu v obličejové typice, malbu sv. Šimona a Judy připisat nikoliv benátské, ale florentské manýristické škole. Tyto a další rozdílné pohledy však může člověk vždy zakončit smířlivým konstatováním: De gustibus non est disputandum.

JAN CHLÍBEC

Slezsko – země Koruny české. Historie a kultura 1300–1740, 2 díly, vyd.

Helena DÁŇOVÁ – Jan KLÍPA – Lenka STOLÁROVÁ, Národní galerie v Praze, Praha 2008

952 s., ISBN 978-80-7035-396-7

Dosud roztržštěný výzkum dějin Slezska od středověku do roku 1740, kdy pruský král Bedřich II. vpadl do země, doplňují studie 60 českých, polských a německých autorů, tematicky rozčleněné do devíti kapitol. Velmi zjednodušeně lze říci, že první díl zahrnuje především příspěvky z historie, dějin církevních řádů a česko-polských (resp. česko-slezských) vztahů. V druhé části pak nalezneme v převážné míře témata zabývající se uměním, ikonografií, uměleckými vztahy a umělci od středověku po novověk. Na řadě míst zaznívá snaha vyvrátit stereotypní představy o jednosměrné kulturní výměně směrem z centra do periferie. V obou dílech se spíše než s obecnými přehledy setkáme s detailními studii a sondami do problematiky. Z publikace se širokým záběrem však nakonec vyvstává plastický obraz vzájemných uměleckých, politických, sociálních a ideových vztahů v rámci českých zemí.

V prvním bloku (*Konfesionalizace a její projevy v umělecké tvorbě*) nalézáme zejména příspěvky vztahující se k církevním řádům, přičemž pro středověk je pozornost věnována převážně františkánům. V oddílu druhém (*Slezsko v českém státě v období středověku a raného novověku*) bylo shromážděno devět příspěvků historiků, kteří sledovali vzájemné politické, hospodářské a správní vztahy Českého království (resp. českého krále) a Slezska, ať již jako celku, či jednotlivých knížectví. Třetí